

Opetus- ja kulttuuriministeriö

10.6.2021

Eduskunta

Sivistysvaliokunta

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 11.6.2021

Asia: Lausunto hallituksen vuosikertomuksesta

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 11.6.2021 Opetusneuvos Kirsi Alila

Varhaiskasvatuslain uudistus

HE 40/ 2018 vp – EV 67/2018 vp

Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta.

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi varhaiskasvatuslain uudistuksen vaikutuksia riittävien varhaiskasvatuspalveluiden yhdenvertaiseen turvaamiseen ja lapsen edun huomioon ottamiseen kaikkialla maassa ja kaikissa väestöryhmissä ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteuttamiseksi.

Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman vuotta 2020 koskevat tulokset on julkaistu aluehallintovirastojen julkaisussa 98/2020.¹ Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman kautta seurataan uudistuksen vaikutuksia myös vuosina 2021-2023.

Asia ei enää anna aiheutta toimenpiteisiin.

2. Eduskunta edellyttää, että jatkossa seurataan ja arvioidaan päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamista koskevan säännöksen toimivuutta ja vaikuttavuutta ja ryhdytään tarvittaessa pikaisesti lasten edun takaaviin riittäviin lainsäädäntötoimiin.

¹ https://avi.fi/documents/25266232/55310955/Julkaisu-98_Varhaiskasvatuksen-valvontaohjelma-2021-FIN.pdf/df01db30-87b3-8f5f-20e0-ec2b562c34fe/Julkaisu-98_Varhaiskasvatuksen-valvontaohjelma-2021-FIN.pdf?t=1610715793027

Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman henkilöstömitoitusta vuotta 2020 koskevat tulokset on julkaistu aluehallintovirastojen julkaisussa 98/2020.² Varhaiskasvatuksen valvontaohjelman kautta seurataan uudistuksen vaikutuksia myös vuosina 2022-2023.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

3. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee varhaiskasvatuksessa tuen sääntelyä kattavana kokonaisuutena.

Oikeus oppia –ohjelman mukaisessa Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia edistävässä työryhmässä on toteutettu valtakunnallinen varhaiskasvatuksen nykytilaa niin kunnallisissa kuin yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa kuvaava selvitys (OKM, julkaisuja 2021:13). Maaliskuussa 2021 julkaistussa selvityksessä³ tuotettiin myös laaja tutkimuskatsaus varhaiskasvatuksen tuen tutkimuksesta. Lisäksi tuotettiin ehdotus varhaiskasvatuksen tuen mallista ja rakenteesta. Selvitystä on hyödynnetty varhaiskasvatuksen tuen lainsäädännön ja muun tuen työryhmään kuuluvan kehittämisen valmistelussa.

Oppimisen tuen, lapsen tuen ja inklusion edistämistoimia edistävä työryhmä on jättänyt väliraporttinsa 30.4.2021 (OKM julkaisuja 2021:30)⁴. Työryhmän työ jatkuu 30.8.2022 asti.

Hallituksen esitys varhaiskasvatuslain muuttamisesta on lausuntokierroksella 4.-11.6.2021. Hallituksen esitys annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2021. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatuslakia niin, että siinä säädettäisiin varhaiskasvatuksessa olevan lapsen oikeudesta tarvitsemaansa tukeen sekä varhaiskasvatuksessa annettavan tuen rakenteesta, lapselle annettavasta tuesta ehdotetaan säädettäväksi nykyistä täsmällisemmin ja siten pyritäisiin edistämään tuen saaminen oikea-aikaisesti ja lasten yksilölliset tarpeet huomioiden. Oikea-aikaisella tuella voidaan paitsi edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, niin myös ehkäistä lapsen ongelmien kasvaminen ja monimuotoistuminen sekä lasten syrjäytyminen.

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 3 a luku, jossa säädettäisiin lapselle annettavasta tuesta. Luvussa säädettäisiin lapsen oikeudesta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, annettavasta tuesta ja tuen toteutuksesta sekä tuen tarpeen arvioinnista, hallintopäätöksen antamisesta sekä muutoksenhausta. Ehdotusten myötä syn-tyisi nykyistä vahvempi tuen jatkumo esi- ja perusopetukseen.

Varhaiskasvatuslain muutokset ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.8.2022.

Asia ei enää anna aihetta toimenpiteisiin.

4. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin siten, että viittomakielisten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, joko suomen tai ruotsin viittomakielellä, turvataan.

Ei lisättävää aikaisempaan vastaukseen.

² https://avi.fi/documents/25266232/55310955/Julkaisu-98_Varhaiskasvatuksen-valvontaohjelma-2021-FIN.pdf/df01db30-87b3-8f5f-20e0-ec2b562c34fe/Julkaisu-98_Varhaiskasvatuksen-valvontaohjelma-2021-FIN.pdf?t=1610715793027

³ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162927>.

⁴ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163069>

5. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistukseen liittyvän mittavan henkilöstörakenteen muutoksen etenemistä, koulutuspaikkojen riittävyyttä ja valmistuvien määrää pitkän siirtymäkauden aikana sekä sen vaikutuksia varhaiskasvatukseen.

Vuosina 2017-2020 opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut varhaiskasvatuksen opettajankoulutusten aloituspaikkoja noin 38 miljoonalla eurolla ja varhaiskasvatuksen opetuksen kehittämiseen liittyviä hankkeita vajaalla 8 miljoonalla eurolla.

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimeenpanosuunnitelma julkaistaan kesäkuussa 2021 suomen- ja ruotsinkielisenä (OKM julkaisuja 2021:33, publikationer 2021:34). Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetetaan syksyllä 2021 toiselle toimikaudelleen toteuttamaan aikaisemman foorumin kehittämissuosituksia ja toimeenpanosuunnitelmaan kirjattuja toimintoja sekä seuraamaan henkilöstörakenteen muutoksen edistymistä.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

6. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto huolehtii varhaiskasvatuksen opettajien koulutustarjonnan tasalaatuisesta ja riittävästä sekä alueellisesti ja kielellisesti tasapainoisesta kohdennuksesta Suomen kaikissa osissa.

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimeenpanosuunnitelma julkaistaan kesäkuun 2021 aikana suomen- ja ruotsinkielisenä (OKM julkaisuja 2021:33, publikationer 2021:34). Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi asetetaan syksyllä 2021 toiselle toimikaudelleen toteuttamaan aikaisemman foorumin kehittämissuosituksia ja toimeenpanosuunnitelmaan kirjattuja toimintoja.

Saamenkielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämistyöryhmän raportti on valmistunut huhtikuussa 2021 (OKM julkaisuja 2021:25)⁵.

Ruotsinkielisen koulutuksen selvitys on julkaistu 11.3.2021 (OKM, publikationer 2021:9). Selvityksen toimenpiteet jakautuvat seuraavien kuuden kokonaisuuden alle: 1) koordinaation ja ohjauksen vahvistaminen, 2) tietopohjan vahvistaminen, 3) ammattilaisten saatavuus, 4) oppimateriaalit ja oppimisympäristöt, 5) äidinkieli ja opetuskieli sekä 6) Pohjoismaisen yhteistyön vahvistaminen kaikilla koulutusasteilla. Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmistellaan selvityksen ehdotusten jatkotoimenpiteitä.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

7. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston perustamassa varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumissa sovitetaan yhteen sekä suomen- että ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tulevaa ammatillista, ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutusta. Tavoitteena on kehittää kunkin koulutuksen osaamisalueet ja vahvuudet tunnistavat ja tunnustavat varhaiskasvatuslain tavoitteisiin ja lapsen edun kokonaisarvioon perustuvat uudet koulutus- ja urapolut. Samalla on varmistettava muutoksen aikana ja sen jälkeen varhaiskasvatuksen henkilöstön mahdollisuudet edetä urallaan kattavan ja ajallisesti tehokkaan täydennys- ja jatkokoulutuksen myötä.

Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumin toimeenpanosuunnitelma julkaistaan kesäkuussa 2021 suomen- ja ruotsinkielisenä (OKM julkaisuja 2021:33, publikationer 2021:34). Varhaiskasvatuksen koulu-

⁵ <https://minedu.fi/-/loppuraportti-saamen-kielten-ja-saamenkielisen-opetuksen-kehittamisesta>.

tusten kehittämisfoorumi asetetaan syksyllä 2021 toiselle toimikaudelleen toteuttamaan aikaisemman foorumin kehittämissuosituksia ja toimeenpanosuunnitelmaan kirjattuja toimintoja sekä seuraamaan henkilöstörakenteen muutoksen edistymistä.

Asia ei enää anna aiheita toimenpiteisiin.

Kirsi Alila, opetusneuvos, KT, opetus- ja kulttuuriministeriö

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 11.6.2021 Johtaja Tiina Silander

Toisen asteen koulutuksen osalta eduskunnan lausumat ovat keskittyneet hallituksen keskeisiin kehittämissuunnitelmiin ja niiden toimeenpanoon. Näistä tärkeimpiä ovat olleet oppivelvollisuuden laajentaminen ja maksuton toisen asteen koulutus kaikille. Lisäksi eduskunta on kiinnittänyt huomiota edellisellä vaalikaudella toteutettuun ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistuksen seuraamuksiin.

Valtiontalouden tarkastusvirasto suoritti tarkastuksen ammatillisen koulutuksen reformista vuoden 2020 aikana, selvitys julkaistiin maaliskuussa 2021. Samoin Owai Groupin tekemä selvitys ammatillisen koulutuksen reformista toteutettiin vuoden 2020 lopussa ja myös se julkaistiin maaliskuussa 2021. Tilastokeskuksen 10.6.2021 julkaisemien tietojen mukaan vuonna 2020 jo 90 prosenttia ammatillisen koulutuksen opiskelijoista suoritti tutkintoa reformin koulutuksen reformin mukaisessa koulutuksessa.

Kertomuksessa todetun mukaisesti kertomusvuoden keskeinen hanke oli oppivelvollisuuden jatkaminen 18 ikävuoteen asti sekä siihen liittyvä toisen asteen koulutuksen maksuttomuus. Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muut lakimuutokset vahvistettiin 30.12.2020. Keväällä 2021 opetus- ja kulttuuriministeriö on yhteistyössä Opetushallituksen kanssa vastannut oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon tukemisesta laajamittaisella ohjeistuksella, viestinnällä ja järjestämällä useita webinaareja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvät eduskunnan lausumat (EV 218/2020 vp) ja opetus- ja kulttuuriministeriön vastaukset niihin puuttuvat teknisluonteisen virheen johdosta hallituksen vuosikertomuksesta (liite 3). Laaditut lausumavastaukset, jotka puuttuivat hallituksen vuosikertomuksesta, ovat tämän lausunnon liitteenä. Ministeriö toteaa, että lausumiin liittyvien seuranta- ja selvitysvelvoitteiden valmistelu on käynnistetty ja oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelma tullessaan vahvistamaan elokuussa. Seurantasuunnitelmaluonnosta on tarkoitus käsitellä oppivelvollisuuden laajentamisen seurantaryhmässä.

Ylioppilastutkinnon rakennetta koskevaa säännöstä, jonka mukaan kokelaan on suoritettava viisi ylioppilastutkinnon koetta, sovelletaan niihin kokelaisiin, jotka aloittavat tutkinnon suorittamisen kevään 2022 tutkintokerralla. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan muutoksen vaikutuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö on eduskunnan lausuman mukaisesti selvittänyt lukiodiplomijärjestelmän muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi. Selvitys valmistui tammikuussa 2021.

Oppivelvollisuuden laajentamista tuetaan ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata –kehittämisohjelmalla vuosina 2020–22. Kolmen vuoden aikana ammatillista koulutusta rahoitetaan 270 miljoonan euron rahoituksella, mistä valtaosa kohdistuu opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen hallitusohjelman mukaisesti.

Lisäresursseja kohdistetaan myös oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen kehittämisohjelman.

Koronavirusepidemian aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseen lukiokoulutuksen järjestäjille suunnattiin 17 miljoonaa euroa ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille 30 miljoonaa euroa. Lisärahoituksia käytettiin monipuolisesti muun muassa erilaisten oppimisvajeiden paikkaamiseen, opinto-ohjauksen lisäämiseen sekä muuhun yksilölliseen oppimisen ja elämänhallinnan tukeen.

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 11.6.2021 Ylijohtaja Atte Jääskeläinen

Eduskunta on edellyttänyt hallituksen seuraavan ammattikorkeakoulujen rahoitusuudistuksen kokonaisvaikutuksia (HE 26/2014 vp – EV 134/2014 vp). Selvitys aiheesta on annettu eduskunnalle 2018. Eduskunta on edellyttänyt ammattikorkeakoulujen koulutuksen olevan työelämälähtöistä ja aluekehittämistä tukevaa. OKM tukee ammattikorkeakoulujen roolia ja profiilia työelämälähtöisinä ja aluettaan kehittävinä korkeakouluina ohjauksellaan ja rooli on otettu huomioon vuosien 2021-2024 sopimusten tavoitteissa. Rooli on vahvasti läsnä muun muassa vuoden 2021 alusta voimaan astuneessa rahoitusmallissa. Alueen työ- ja elinkeinoelämää palvelevien tutkintojen, työllistymisen, jatkuvan oppimisen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan roolia on vahvistettu. Tämä korostaa ammattikorkeakoulujen keskeistä roolia työelämäläheisessä ja alueen kehittämisessä. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan kehittäminen on osaltaan mukana hallituksen kestävyystiekartan toimia suunniteltaessa 2021 aikana.

Eduskunta on edellyttänyt, että OKM seuraa ja arvioi hakemusten käsittelymaksujen poistamisen ja lukuvuositaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen hakijamääriin, koulutus- ja osaamistasoon sekä kansainvälistymiseen (HE 36/2016 vp – EV 61/2016 vp). Asiasta on annettu selvitys sivistysvaliokunnalle 29.12.2018. Seurantaryhmä jatkaa seurantaa ja arviointia vuoden 2021 loppuun saakka. Osaajien koulutusperusteisen maahanmuuton edistämisen toimia valmistellaan osana korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelmaa.

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen korkeakoulukonsortioissa ammattikorkeakouluja koskeva päätöksenteko tapahtuu ao. ammattikorkeakoulussa omistuspohjasta riippumatta ja että valtionrahoitus käytetään rahoituslainsäädännön mukaisesti kaikkia osapuolia tasapuolisesti hyödyntäen (HE 73/2017 vp- EV 172/2017 vp). OKM kartoittaa kyselyllä tilannetta korkeakouluissa. Lisäksi eduskunta edellyttää, että korkeakoulujen opetusyhteistyössä varmistetaan opetuksen laatu ja opiskelijoiden kannalta toimivat ratkaisut sekä heidän oikeusturvansa. OKM valmistelee hallituksen selvitystä sivistysvaliokunnalle kaikkien konsortioiden hallintomallien ja rahoitusjärjestelmien toimivuudesta. Osaltaan asia otetaan huomioon hallituksen kestävyystiekartan toimia suunniteltaessa 2021 aikana, jonka yhtenä osana huomioidaan osaavan työvoiman tarjonnan kysymykset sekä koulutusvastuujärjestelmän kehittäminen.

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto jatkaa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja asiantuntijaorganisaatioiden kanssa tietopolitiikan ja tekoälyn eettisen näkökulman käsittelemistä selonteossa esitettyjen periaatteiden konkretisoimiseksi (VNS 7/2018 vp – EK 53/2018 vp). Opetusministeriö julkisti 10.6.2021 ”Oppimisanalytiikan viitekehys - Hyvät käytännöt oppimisanalytiikan käyttöönotossa ja hyödyntämisessä” –julkaisun. Viitekehys edistää tekoälyn eettisen näkökulman ja periaatteiden käsittelyä eri koulutusteiden oppimisanalytiikan kehittämistyössä.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla on toteutettu vuosina 2017–2021 datanhallinnan ja laskennan kehittämisohjelmaa, millä tuetaan Suomen osallistumista eurooppalaiseen suurteholaskennan, tekoälyn sekä digitalisaation yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee korkeakoulujen yhteistä Digiviso2030-hanketta erityisavustuksella sekä korkeakoulujen strategiaperusteisella rahoituksella. Suomen Akatemian lippulaiva-ohjelmasta rahoitetaan tekoälyn osaamiskeskusta ja ammattikorkeakoulujen vuosittaisesta TKI-hankkeiden erityisrahoituksesta on tuettu tekoälyn suuntautuvia hankkeita. Korkeakoulujen strategiarahoitusta on kohdennettu jatkuvaan oppimiseen ja osaajapulaan vastaamiseen siten, että muun muassa tekoäly, robotiikka ja ICT-alojen tarpeita on huomioitu.

Eduskunta on edellyttänyt, että valtioneuvosto seuraa tilauskoulutusta koskevan uudistuksen vaikutuksia tilauskoulutuksen laatuun, korkeakoulujen perustoimintaan sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kehittymiseen ja raportoi seurantatulokset (HE 152/2018 vp – EV 198/2018 vp). OKM seuraa asiaa osana korkeakoulujen opintojen ja opiskelun tiedonkeruuta.

Eduskunta edellyttää, että Luonnontieteellisen keskusmuseon rahoituspohjaa vahvistetaan siten, että museon toiminta saadaan kestäväälle pohjalle ja se pystyy huolehtimaan tehtävistään pitkäjänteisesti (Momentti 29.40.20). Luonnontieteellinen keskusmuseo on otettu huomioon yhtenä Helsingin yliopiston valtakunnallisena tehtävänä. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtakunnallisiin tehtäviin osarahoitusta, jonka lisäksi yliopiston on pystyttävä myös omatoimisesti allokoimaan rahoitusta toimintayksiköilleen.

Asioiden jatkovalmistelu korkeakoulu- ja tiedepolitiikan sektorilla

Opetus- ja kulttuuriministeriö on aloittanut hallituksen kestävyystiekartan linjausten osalta valmistelun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kehittämisen toimenpiteiksi. Linjauksia toteuttavaa korkeakoulujen kestävä kasvun ohjelmaa valmistellaan siten, että siinä tarkastellaan koulutusvastuujärjestelmän uudistamista, osaa- van työvoiman tarjontaan liittyviä kysymyksiä, kasvun tukemista vahvalla TKI-toiminnalla sekä koulutuspe- räisen maahanmuuton lisäämistä. Työ korkeakoulujen kanssa on parhaillaan käynnistymässä ja ohjelmat val- mistellaan vuoden 2021 loppuun mennessä.

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 11.6.2021 Ylijohtaja Riitta Kaivosoja

Esittävän taiteen edistäminen
HE 132/2020 vp – EV 164/2020 vp

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutok1sen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Ei lisättävää aikaisempaan vastaukseen

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laeiksi esittävän taiteen edistämisestä sekä opetus- ja kulttuuritoi- men rahoituksesta annetun lain muuttamisesta HE 132/2020 vp - EV 164/2020 vp Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Ei lisättävää aikaisempaan vastaukseen

Esittävien taiteilijoiden oikeudet av-teoksissa HE 73/2013 vp – EV 120/2013 vp

Ei lisättävää aikaisempaan vastaukseen

Museolaiksi ja laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttaminen HE 194/2018 vp – EV 266/2018 vp Eduskunta edellyttää, että valtakunnallisten ja alueellisten vastuuseurojen rahoituksen riittävyyttä suhteutettuna laissa määrättyihin tehtäviin sekä alueellisten vastuuseurojen määrää suhteutettuna maakunnan tai sen osan tarpeisiin ja erityispiirteisiin arvioidaan osana laajempaa uudistuksen seurantaa ja että tästä annetaan selvitys sivistysvaliokunnalle seuraavan vaalikauden lopussa.

Ei lisättävää aikaisempaan vastaukseen

Asiantuntijalausunto; valiokunnan kokous 11.6.2021 Ylijohtaja Esko Ranto

EDUSKUNNAN LAUSUMAT LIIKUNTAPOLIITTISEN SELONTEON JOHDOSTA

Eduskunnan lausumat 1-12 on otettu huomioon hallitusohjelmassa valtion talouskehyksien puitteissa. Poikkihallinnollinen liikuntapolitiikan koordinaatioelin on aloittanut työnsä ja siinä ovat edustettuina kaikki ministeriöt ulkoministeriötä lukuun ottamatta. Asiantuntijoina toimivat kansalaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten edustajat. Koordinaatioelin on juuri hyväksynyt toimintasuunnitelman kahdeksi vuodeksi. Ensimmäisenä toimintavuotenaan koordinaatioelin on paneutunut erityisesti valtakunnallisiin liikkumisohjelmiin, eri väestöryhmien liikuntasuosituksiin, urheilijoiden sosiaaliturvaan ja poikkihallinnollisten menetelmien kehittämiseen. Kaikissa ministeriöissä ulkoministeriötä lukuun ottamatta on pidetty aiheeseen liittyvät työpajat.

Liikunnan edistämishankkeita on meneillään (liikkuva varhaiskasvatus, liikkuva opiskelu, liikkuva aikuinen ja ikäihmisten liikuntahanke) ja niille on vielä vuoden 2021 talousarviossa osoitettu riittävät resurssit. Sote-uudistukseen liittyvä terveyden edistämisen rajapintatyö on käynnissä. Liikuntajärjestöjen valtionavustuskriteerit on uudistettu selonteon painotusten mukaisesti ja otettu käyttöön. Koulupäivän yhteyteen sijoittuva harrastamisen Suomen malli on hyvässä vauhdissa ja sille on riittävä rahoitus. Selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta valmistui vuonna 2020 ja sen mukaan erilliselle huippu-urheilulaille ei ole tarvetta. Rahapeliteollisuuden alenevaa tuottokehitystä on kompensoitu lähes täysimääräisesti vuoden 2021 talousarviossa ja kompensatio jatkuu (joskin alenevalla tasolla) hallituksen kehyspäättöksen perusteella myös vuosina 2022-23. Tämän vuoden aikana on tarkoitus valmistella rahoitusmallia vuodesta 2024 eteenpäin.

Eduskunnan vastaus HE 210/2014:n yhteydessä

Eduskunta edellytti, että seuraavalla vaalikaudella toteutetaan opintotukilainsäädännön kokonaisuudistus, jolla turvataan päätoimisen opiskelun taloudelliset edellytykset ja jossa otetaan huomioon myös järjestelmän selkeyttä, läpinäkyvyyttä, joustavuutta ja kannustavuutta sekä opiskelijoiden keskinäistä yhdenvertaisuutta parantavat näkökohdat.

Opintotukilainsäädäntöä on kehitetty vuoden 2014 jälkeen useasti. Merkittävin uudistus toteutettiin selvityshenkilö Roope uusitalon ehdotusten pohjalta päätoimiseen opiskeluun kannustavammaksi 2017. Tuolloin korkea-asteen opintorahan määrät yhtenäistettiin toisen asteen opintorahojen kanssa, opintolainan osuutta korostettiin, tukiaikaa lyhennettiin ja opiskelijat siirrettiin ympärivuotisen, yleisen asumistuen piiriin. Toisen asteen opintotukea on kehitetty siten, että vanhempien tulot eivät enää vaikuta vähentävästi 18–19-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintorahaan (1.1.20218). Lisäksi 2019 otettiin käyttöön opintorahan huoltajakorotus sekä oppimateriaalilisä, jonka käytöstä pääsääntöisesti luovutaan **maksuttoman toisen asteen uudistuksen** voimaan tullessa tänä syksynä. Samalla koulumatkatukioikeus laajenee siten, että maksuttoman koulutuksen piiriin kuuluvien opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata ilman omavastuuta koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Antti Rinteen hallitusohjelman mukaisesti opintorahan huoltajakorotusta korotettiin 1.1.2020 lukien 25 eurolla ja opintorahan määrät sidottiin indeksiin opintotuen riittävyttä turvaavasti. Myöskin korkeakouluopiskelijoiden ateriatukea on korotettu tämän vuoden alusta lukien 0,36 eurolla.

Opintotuki on toiminut koronaepidemian oloissa joustavasti, mutta koronavirusepidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen on ollut tarpeen ottaa huomioon opintolainahyvityksen ehdoissa. Viimeisimmän lakimuutoksen myötä vuoden 2021 aikana tai sen jälkeen korkeakoulututkinnon suorittanut opintolainansaaja ei menettäisi oikeuttaan opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, jos hän osoittaa, ettei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja covid-19 epidemiaan liittyvästä syystä. Opintolainansaaja olisi oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, vaikka hänen tutkinnon suorittamiseen käyttämänsä aika on yhden lukuvuoden säädettyä määräaikaa pidempi. Esitys liittyy valtion vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioesitykseen ja laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2021

Tulevia opintotuen kehittämistarpeita on käsitelty koulutuspoliittisessa selonteossa ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä. Opintotuen riittävyden parantaminen entistä vahvemmin päätoimisen opiskelun tukimuotona edellyttäisi valtiontaloudellisia edellytyksiä erityisesti opintorahojen korottamiseen. Lainat takauksen korottaminen on mahdollista ilman lisämäärärahoja. Opintotukea on tarkasteltu osana sosiaaliturvan uudistustyötä erityisesti ansiotyön ja etuuksien yhteensovittamisen sekä sosiaaliturvan monimutkaisuuden teemojen yhteydessä. Sosiaaliturvan uudistamisen valmisteluun on varattu kaksi hallituskautta, jonka yhteydessä on mahdollista tarkastella opintotuen pitemmän aikavälin kehittämistarpeita. Opintotukikuukausien määrän lisäämisen ja opintolainahyvityksen ehtojen joustavoittamisen edellytyksiä on tarkoitettu selvittää parlamentaariseen jatkuvan oppimisen uudistukseen liittyen vielä tällä hallituskaudella.

Toinen opintotuen lausuma koskee opintolainoja.

Eduskunta edellytti lausumassaan (HE 171/2018 vp – EV 141/2018 vp), että selvitetään vaatimus pienituloisista perheistä tulevien toisen asteen opiskelijoiden velvollisuudesta nostaa opintolainaa ennen kuin voi saada toimeentulotukea. Kenenkään opintie ei saa katketa jo toisella asteella rahanpuutteen tai lainanoton takia.

Yleensä edellytetään, että 18 vuotta täyttäneet hakevat opintolainaa. Opintolainan nostamista ei kuitenkaan edellytetä alle 18-vuotialta. Lainan hakemista edellytetään sekä ammatillisia opintoja että lukiota suoritta-

vilta. Täysi-ikäiseltä ei kuitenkaan edellytetä opintolainan hakemista, jos se johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen. Esimerkiksi jos opiskelija on lastensuojelun jälkihuollossa, hänellä on vakava sairaus tai koulutuksella on kuntoutukselliset tai syrjäytymisen ehkäisyä tukevat tavoitteet. Perheen toimeentulotukiasiakkuus voidaan ottaa huomioon. Opintotuen ja toimeentulotuen rajapintoja on tarkastella osana mahdollista sosiaaliturvan kokonaisuudistusta.

Lisäksi eduskunta edellytti, että ministeriö seuraa oppimateriaalilisää koskevan uudistuksen kokonaistoimivuutta ja sen vaikutuksia ja antaa tästä asiasta sekä opintotukilain kokonaisuudistuksen tarpeesta sivistysvaliokunnalle selvityksen vuonna 2021.

Kertomuksessa on tilastotietoa oppimateriaalilisästä. Varsinaista seurantaselvitystä ei laadittu, koska siitä saatavat johtopäätökset olisivat rajalliset oppimateriaalilisän jäädessä vain täydentämään maksutonta toisen asteen uudistusta. Uudistuksen myötä oppivelvollisuuden ja maksuttoman koulutuksen piiriin tulevat uudet opiskelijat saavat 1.8.2021 oppimateriaalit käyttöönsä maksutta. Oppimateriaalilisän maksamista jatketaan edelleen opiskelijoille, jotka eivät kuulu maksuttoman koulutuksen piiriin. Muutoksen yhteydessä turvataan myöskin jatkossa niiden alle 20-vuotiaiden pienituloisista perheistä tulevien oikeus oppimateriaalilisään, jotka opiskelevat opintotukeen oikeuttavia opintoja ulkomailla tai muussa kuin julkisen vallan alaisessa koulutuksessa.

LIITE 1:**HVK 2020 uudet lausumat****OKM****Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laeiksi esittävän taiteen edistämisestä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta**

HE 132/2020 vp - EV 164/2020 vp

Sivistysvaliokunta

Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa lainmuutoksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia ottaen huomioon esittävän taiteen eri alat sekä erityisesti vapaan kentän toimijoiden asema ja antaa selvityksen sivistysvaliokunnalle kahden vuoden kuluttua lain voimaantulosta.

Laki esittävän taiteen edistämisestä tulee voimaan vuoden 2022 alusta. Lain toimeenpanon mahdollistamiseksi on saatettu loppuun vapaiden ryhmien toiminnan rahoitusuudistus ja lisätty näiden toimijoiden rahoitusta neljällä miljoonalla eurolla, valmisteltu esittävän taiteen valtionosuuslautakunnan asettamista ja valtionosuuden hakemiseen liittyvää ohjeistusta ja lomakkeita. Ministeriö valmistautuu antamaan sivistysvaliokunnalle selvityksen kahden vuoden kuluttua lakimuutoksen vaikutuksista.

Katri Santtila, kulttuuriasianneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

OKM**Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi**

HE 173/2020 vp - EV 218/2020 vp

Sivistysvaliokunta

1. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksen ohella tulee edelleen jatkaa koko koulutuspolun uudistamiseksi ja vahvistamiseksi tähtääviä toimia, sillä ne tukevat ja ovat edellytyksenä myös oppivelvollisuusuudistuksen tavoitteiden ja toimeenpanon onnistumisessa.

Oppivelvollisuuden laajentamista tuetaan perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa eri koulutusmuotojen omilla ja yhteisillä kehittämisohjelmilla. Keväällä 2020 on käynnistynyt perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma 2020—2022, Oikeus oppia, jonka tavoitteena on oppimistulosten parantaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Kehittämistoimia ovat muun muassa oppimiseröjen

kaventaminen, perustaitojen parantaminen, lasten saaman tuen vahvistaminen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen. Nämä toimenpiteet vahvistavat perusopetuksen mahdollisuuksia tarjota jokaiselle riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta, mikä tukee oppivelvollisuuden laajentamisen tavoitteiden saavuttamista. Kehittämishjelman puitteissa panostetaan kolmen vuoden aikana 180 miljoonaa euroa perusopetuksen osalta ja 125 miljoonaa euroa varhaiskasvatuksen osalta.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon Oikeus osata -kehittämishjelma on myös käynnistynyt vuonna 2020 ja jatkuu vuoden 2022 loppuun. Kehittämishjelman tavoitteena on ammattiin opiskelevien oppimisen ja oppimistulosten parantaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. Kehittämishjelma tukee oppivelvollisuuden laajentamista lisäämällä opetuksen ja ohjauksen määrää ja parantamalla niiden laatua määräaikaisten lisärahoituksen turvin sekä kohdentamalla opetusta ja ohjausta henkilökohtaistamisen kautta erityisesti niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat eniten tukea opinnoissaan. Kolmen vuoden aikana ammatillista koulutusta kehitetään yhteensä yli 270 miljoonalla eurolla. Lisäksi strategiarahoitusta suunnataan tukemaan kehittämishjelman tavoitteita.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen

kehittämishjelman. Kehittämishjelman toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi on varattu 6,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta vuosina 2020—2022. Kehittämishjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusudistuksessa hallitus huomioi perusopetuksessa tehostettua tukea, erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea saaneiden oppilaiden oikeuden tukeen toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa.

Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastaavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

3. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja varmistaa sen, että erityistä tukea tarvitseville ja vammaisille nuorille taataan opintojen kannalta olennaiset tukivälineet.

Vammaisten opiskelijoiden oikeudesta tarvittaviin apuvälineisiin ja avustajapalveluihin säädetään koulutusmuodosta riippuen joko koulutuslainsäädännössä tai muussa lainsäädännössä. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan erityistä tukea saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin. Vammaispalveluista säädetään sosiaalihuoltolaissa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa. Tulkkauspalveluista säädetään vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta annetussa laissa.

Uudistuksen valmistelun yhteydessä on ollut esillä, että erityisesti perusopetuksesta toiselle asteelle siirtyessä vammaisilla nuorilla ja heidän huoltajillaan ei usein ole riittävästi tietoa oikeudesta erilaisiin palveluihin ja niiden hakemiseen. Oppivelvollisuuslakiin lisättiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä nimenomainen säännös, jonka mukaan toisen asteen oppivelvollisuuskoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa selvittää palveluiden ja tukitoimien tarve sekä ohjata oppivelvollista hakemaan tarvittavia palveluita ja tukitoimia.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa sivistysvaliokunnalle selvityksen toimenpiteineen siitä, miten vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarvitsemien tukipalveluiden saatavuus toteutetaan eri organisaatioiden välisellä yhteistyöllä niin, että se selkeyttää ja parantaa tukipalveluiden saatavuutta ja oikea-aikaisuutta.

Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät liitelait on vahvistettu 30.12.2020. Lausuman johdosta ei ole vielä ryhdytty toimenpiteisiin.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

5. Eduskunta edellyttää, että erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten nuorten riittävä toisen asteen koulutuspaikkojen alueellinen saatavuus ja määrä turvataan ja sitä seurataan.

Erityistä tukea tarjotaan kaikissa ammatillisissa oppilaitoksissa sekä uudessa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Tehtävä järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille on annettu yhteensä 11 koulutuksen järjestäjälle, ja kyseiselle kohderyhmälle suunnattua koulutusta on tarjolla jokaisessa maakunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan vaativaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden koulutuspaikkojen riittävää alueellista saatavuutta ja tarvittaessa ohjaamaan koulutustarjonnan määrää järjestämislupien kautta.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

6. Eduskunta edellyttää, että opinto-ohjauksen riittävät resurssit turvataan ja niiden saatavuutta seurataan.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen

kehittämisohjelman. Kehittämisohjelman toteutukseen on varattu pysyvää rahoitusta noin 24,3 miljoonaa euroa vuodessa, josta noin 20 miljoonaa euroa on oppivelvollisuuden laajentamiseen varattua pysyvää rahoitusta. Lisäksi on varattu 9,3 miljoonaa euroa hankerahoitusta vuosina 2020—2022. Kehittämisohjelman tavoitteena on tukea ja vahvistaa opinto-ohjauksen toteutumista ja systemaattisuutta peruskoulutuksessa ja toisella asteella. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa jatkumoa perusopetuksesta toiselle asteelle.

Lukiokoulutuksessa kehittämishanke toteutetaan osana lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmaa. Laatu- ja saavutettavuusohjelman toteuttamiseen on varattu 15 miljoonaa euroa vuosina 2021 - 2022.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (lukiokoulutus)

Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies, opetus- ja kulttuuriministeriö (ammatillinen koulutus)

7. Eduskunta edellyttää, että oppilaalle tai opiskelijalle, jolla on oppimisvaikeuksia, neuropsykologisia ongelmia tai mielenterveyden haasteita, tulee järjestää riittävä ja tarvittava tuki koko koulutuspolulla mukaan lukien nivelvaiheen koulutus ja että tuen saatavuutta seurataan.

Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuusudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaativaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai

säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

8. Eduskunta edellyttää, että sekä yksilöllisen että yhteisöllisen opiskeluhoollon riittävä määrä ja alueellinen saatavuus turvataan ja sitä seurataan.

Opiskeluhoollosta huollosta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013), perusopetuslaissa (628/1998), lukiolaissa (714/2018) ja laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Opiskeluhooltoon sisältyvästä opiskeluterveydenhuollosta säädetään lisäksi Terveidenhuoltolaissa (1326/2019, 17 §) ja valtioneuvoston asetuksessa 338/2011.

Oppilashuollon tavoitteena on oppilaiden oppimisen, terveyden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen sekä varhaisen tuen turvaaminen. Oppilashuolto edistää oppilaitosyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä monialaisena yhteistyönä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilaiden ja opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhohtopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu on turvattava. Opiskeluhohtotyö sisältää yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Opiskeluhohtopalvelujen henkilöstö toteuttaa näitä molempia.

Kehyksessä pysyvää rahoitusta on varattu psykologien ja kuraattorien mitoituksen lisäämiseen 10 milj. euroa vuonna 2021, 20 milj. euroa vuonna 2022 ja 29 milj. euroa vuodesta 2023 lukien.

Opiskeluhohtopalvelut siirtyisivät sote-uudistuksen myötä järjestettäväksi hyvinvointialueille ja että ne toteutettaisiin niin, että palvelut olisivat lähipalveluina kouluissa ja oppilaitoksissa opiskelijoiden helposti saatavissa.

Anne-Marie Brisson, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)

Anne Mårtensson, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan tukiopetus myös oppivelvollisille, jotka opiskelevat valmentavassa koulutuksessa, ammatillisessa ja lukiokoulutuksessa.

Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Oikeus vaatimaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaatimaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvítettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. Lukiolain mukaan tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan vain opiskelijan pyynnöstä.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta turvataan ammatillisen koulutuksen sekä valmentavan koulutuksen oppivelvollisille oikeus erityisopetukseen.

Oppivelvollisuuden laajentuessa voimassa olevan lainsäädännön mukaiset tukitoimet ovat nykytilaa vastavasti oppivelvollisten käytössä. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä myös laajennetaan ja yhtenäistetään nivelvaiheen eli uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijoiden oikeutta erityiseen tukeen ja vaatimaan erityiseen tukeen.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin

perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyitä. Oikeus vaativaan erityiseen tukeen on opiskelijalla, joilla on vaikeita oppimisvaikeuksia taikka vaikea vamma tai sairaus, joiden vuoksi hän tarvitsee yksilöllistä, laaja-alaista ja monipuolista erityistä tukea.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä vastaavat oikeudet saada erityistä tukea ja vaativaa erityistä tukea sisältyvät uuteen lakiin tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta. Lakiin sisältyy myös uudenlainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve oppivelvolliselle perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Opiskelijan tarvitsemat tukitoimet arvioidaan opintojen alkaessa ja niitä päivitetään opintojen aikana. Tukitoimien tarvetta arvioidaan ja selvitetään myös opintojen aikana. Uudessa oppivelvollisuuslaissa on myös nimenomainen säännös, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opiskelijan saamien tukitoimien tarve ja riittävyys, jos oppivelvollisen opinnoissa edistyminen on puutteellista tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää opintonsa. Kaikissa koulutusmuodoissa oppivelvolliselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka laadinnan yhteydessä selvitetään ja johon kirjataan opiskelijan tarvitsemat tukitoimet.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

11. Eduskunta edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa tulee vahvistaa opiskelijan oikeutta saada lähiopetusta. Valtioneuvoston asetuksella on säädettävä tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnissa käytettävistä periaatteista. Toteutuneen lähiopetuksen määrää on seurattava.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 48 §:n 2 momenttiin on oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä lisätty säännös, jonka mukaan perustutkintokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida oppilaitoksessa ja muissa oppimisympäristöissä toteutettavan opetuksen ja ohjauksen tarve sekä määrä. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin opetuksen ja ohjauksen määrän arvioinnista. Edellä mainittu säännös tulee voimaan 1.8.2021. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt valtuutussäännöksen perusteella annettavan valtioneuvoston asetuksen valmistelun.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

12. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen saatavuuteen alueellisen tasa-arvon näkökulmasta sekä suurilla kaupunkiseuduilla että harvempaan asutuilla seuduilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee seuraamaan uudistuksen vaikutuksia oppilaitosverkostoon ja opiskelupaikkojen alueelliseen saatavuuteen. Ministeriö käynnistää lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman, jonka puitteissa tuetaan koulutuksen alueellista saavutettavuutta.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

13. Eduskunta edellyttää, että lukiokoulutukseen tulee laatia laatuksiteerit, jotta oppivelvollisten oikeus laadukkaaseen lukiokoulutukseen voidaan taata yhdenvertaisesti koko maassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman keväällä 2021. Osana laatu- ja saavutettavuusohjelmaa valmistellaan lukiokoulutuksen laatustrategia laajassa sidosryhmäyhteistyössä vuoden 2021 loppuun mennessä. Osana laatustrategiaa tarkastellaan lukiokoulutuksen laatukriteereitä.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

14. Eduskunta edellyttää, että S2/R2 -opetuksessa olevien tukea ja ohjausta kehitetään ja kielitietoinen opetus otetaan myös osaksi muuta opetusta. Oppilaitoksissa tulee myös seurata toteutuneita S2/R2 -opetustuntimääriä ja resursointia.

Osana oppivelvollisuuden laajentamista kohdennetaan lisäresursseja oppivelvollisten ohjaukseen perusopetuksessa, nivelvaiheen koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa. Näiden resurssien tehokkaan ja laadukkaan käytön varmistamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt vuonna 2020 perusasteen ja toisen asteen yhteisen opinto-ohjauksen

kehittämisohjelman. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelmaan sisältyy kohderyhmänä myös S2/R2 – opetuksessa olevat.

Käynnistetään suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen kehittämisohjelma vuosille 2021–2023. Ohjelman yleistavoitteena on laadukkaan suomi/ruotsi toisena kielenä -opintopolun luominen koulutusjärjestelmän kaikille kouluasteille.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)

Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

15. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksessa huomioidaan kielelliset oikeudet ja että erityis- huomiota kiinnitetään pätevien osaajien saamiseen molemmilla kansalliskielillä sekä joustavuuteen ruotsinkielisen tutkintoon valmistavan koulutuksen toteuttamisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut selvityshenkilöksi FM Gun Oker-Blomin laatimaan selvityksen ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen erityispiirteistä, haasteista ja kehittämistarpeista ja laatimaan toimenpideohjelman selvityksessä esille tulleiden kehittämistarpeiden perusteella. Selvitys kattaa koulutuskentän varhaiskasvatuksesta korkea-asteen koulutukseen. Kokonaiskuvaa ruotsinkielisestä koulutuksesta ei tällä hetkellä ole saatavilla. Tärkeitä tekijöitä kokonaiskuvan muodostamisessa ovat koulu- ja oppilaitosverkoston tilanne, kelpoisen opetushenkilöstön saatavuus, koulutusta koskevat taloudelliset ja hallinnolliset ratkaisut, koulutukseen hakeutuminen, valinnat ja läpäisy, lukiokoulutuksen oppiaineiden ja ammatillisen koulutuksen tutkintojen valintamahdollisuudet, vapaan sivistystyön ja muun aikuiskoulutuksen tarjonta, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavan ja muun koulutuksen tarjonta sekä ruotsinkielinen tutkimus, erityisesti koulutusta ja ruotsin kieltä koskeva tutkimus. Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut ohjausryhmän selvityshenkilön tueksi. Ohjausryhmän toimikausi on 1.1.2020–28.2.2021.

Anna Mikander, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö (perusopetus)

Ulla-Jill Karlsson, neuvotteleva virkamies opetus- ja kulttuuriministeriö (toinen aste)

16. Eduskunta edellyttää, että kansanopistojen pitkien linjojen oppivelvollisuuden piiriin kuuluvien opiskelupaikkojen määrän riittävyys varmistetaan.

Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti (s. 280) uudistuksen toimeenpanossa seurataan kansanopistojen järjestämän oppivelvollisuuskoulutuksen hakija- ja opiskelijamäärien kehitystä. Jos kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutuksen tarve osoittautuu uudistuksen yhteydessä arvioitua suuremmaksi, opiskelijamäärää jatkossa nostetaan. Tarkastelu tehdään säännöllisesti, ensimmäisen kerran vuoden 2023 keväällä.

Annika Bussman, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

17. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuus uudistuksessa turvataan jatkossakin soveltavien erikoiskursien ja opintojaksojen sekä erityisen koulutustehtävän lukioiden ja erikoislinjojen toimintaedellytykset.

Erityisten koulutustehtävien toteuttamiseen on jatkossakin kohdennettavissa laissa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta säädetyn suuruinen määräraha. Lukiokoulutuksen rahoitus turvataan eduskunnan lukiokoulutukseen osoittamien määrärahojen mukaisesti.

Heikki Blom, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

18. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa oppivelvollisuus uudistukseen varatun rahoituksen riittävyyttä ja ryhtyy toimiin, mikäli se havaitaan riittämättömäksi.

Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä tullaan seuraamaan siihen varatun rahoituksen riittävyyttä. Lukio- koulutuksen rahoitus perustuu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetyllä tavalla toteutuneisiin kustannuksiin, joten esimerkiksi varainhoitovuoden 2021 toteutuneet kustannukset tulevat olemaan pohjana määritettäessä varainhoitovuoden 2024 lukiokoulutuksen keskimääristä yksikköhintaa. Ammatillisen koulutuksen määräraha on budjettiperusteinen. Myös ammatillisen koulutuksen rahoituksessa tullaan seuraamaan uudistuksen kustannuksia.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

19. Eduskunta edellyttää, että kuntia ja koulutuksen järjestäjiä tuetaan ja ohjataan riittävästi ja oikea-aikaisesti lainsäädännön toimeenpanossa. Näiden tehtävien toteuttamiseksi tulee Opetushallitukselle varata riittävät resurssit.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee kuntia ja koulutuksen järjestäjiä uudistuksen toimeenpanossa tiiviissä yhteistyössä Opetushallituksen ja muiden toimijoiden, kuten Kuntaliiton kanssa. Kevään 2021 aikana tullaan järjestämään useita webinaareja ja muita koulutus- ja neuvontatilaisuuksia. Myös Opetushallitus tulee järjestämään useita toimeenpanoa tukevia tilaisuuksia kevään aikana. Keskeiset koulutustilaisuudet tullaan julkaisemaan tallenteina ministeriön verkkosivuilla, jolloin ne ovat kaikkien tahojen käytettävissä ajasta ja paikasta

riippumatta. Lisäksi ministeriön verkkosivuille kootaan vastauksia laintulkintaa koskeviin usein kysyttyihin kysymyksiin.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

20. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksia ja toisen asteen maksuttomuuden toteutumista seurataan tieteellisen tutkimuksen avulla. Pitkäkestoisen seurannan päämääränä on oltava uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumisen seuranta. Näitä ovat muun muassa koulutus- ja työllisyysasteen nouseminen sekä koulutuksellisen tasa-arvon kehittymiseen kiinteästi liittyvä lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen.

Hallituksen esityksessä todetun mukaisesti uudistuksen vaikutuksista on tarpeen teettää myös riippumattomia ulkopuolisia arviointoja, ja uudistus olisi tarpeen ottaa huomioon myös Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arviointisuunnitelmissa. Oppivelvollisuuden laajentaminen toteutuu täysimääräisesti vuonna 2024. Vuodesta 2024 alkaen aletaan saada myös tietoja oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutuksista keskeyttämisen vähentymiseen, tutkinnon suorittamiseen ja työllistymiseen. Uudistuksen vaikutusten arviointi tältä osin voitaisiin sisällyttää Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tulevan kauden arviointisuunnitelmaan. Lisäksi uudistuksen kokonaisvaikutuksista mukaan lukien työllisyysvaikutukset teetetäisiin myös muu ulkopuolinen arviointi, kun uudistuksen kokonaisvaikutuksista on saatavilla kattavampia tietoja.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

21. Eduskunta edellyttää, että oppivelvollisuusuudistuksessa huolehditaan myös saamenkielisten mahdollisuudesta saada opetusta omalla äidinkielellään ja edistetään riittävän saamenkielisen opetushenkilöstön saatavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut 6.2.2020 saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen kehittämissätyöryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella saamenkielisen varhaiskasvatuksen, saamelaiden kulttuuri- ja kielipesätoiminnan, saamelaisopetuksen ja -koulutuksen tilaa sekä tehdä tarvittavia esityksiä. Työryhmä selvittää saamenkielisen opetushenkilöstön ja saamenkielisen oppimateriaalin saatavuutta ja tekee tarvittavia esityksiä. Työryhmän toimikausi päättyy maaliskuussa 2021.

Tiina Silander, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö

22. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppivelvollisuusuudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia laajasti ja ryhtyy tarvittaviin toimiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

Oppivelvollisuusuudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia tullaan seuraamaan. Havaittaviin epäkohtiin tullaan puuttumaan ohjeistuksella, järjestämislupiin liittyvällä säätelyllä tai lainsäädäntömuutoksilla.

Piritta Sirvio, hallitusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö